

ადგილობრივი თვითმმართველობების სტრატეგიული პრიორიტეტები

ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის ნორმალურ წარმართვაზე დიდადაა დამოკიდებული ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების პოლიტიკის წარმოებაც, რადგანაც ადგილობრივი თვითმმართველობების განვითარების რაც არ უნდა კარგი პოლიტიკა არსებობდეს, თუ ის არ ჯდება ქვეყნის მთლიანი ეკონომიკური პოლიტიკის სტრატეგიაში, მისი განხორციელება წარმოუდგენელია.

მეტად საინტერესო იქნება თუ ღრმად გავაანალიზებთ თანამედროვე საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობების განვითარების პოლიტიკის დადებით და უარყოფით მხარეებს და დავსახავთ სამომავლოდ ადგილობრივი თვითმმართველობების ეკონომიკური პოლიტიკის სტრატეგიულ პრიორიტეტებს.

დღეისათვის ადგილობრივი თვითმმართველობებისთვის ძირითადი სამოქმედო კანონია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი. აღნიშნული კანონით რეგულირდება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ფუნქციები, განსაზღვრულია მათი უფლებები და მოვალეობები. ადგილობრივი თვითმმართველობების საბიუჯეტო მონყობა კი რეგულირდება საქართველოს

კანონით, რომელიც „საბიუჯეტო კოდექსის“ სახელითაა ცნობილი. სწორედ ეს ორი კანონი არის ძირითადი ადგილობრივი თვითმმართველობებისათვის, რატომაც უნდა სხვა მნიშვნელოვან საკანონმდებლო აქტებთან ერთად.

როგორც საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობების საქმიანობის მონიტორინგმა გვიჩვენა, თვითმმართველობების აბსოლუტურ უმრავლესობაში (თითქმის 90%-ში) არ ხორციელდება ადგილობრივი თვითმმართველობების მინიჭებული უფლებამოსილებანი, ეს გამოწვეულია როგორც ობიექტური, ასევე სუბიექტური მიზეზებით. **ხშირ შემთხვევაში ამ საკუთარი უფლებამოსილებების შეუსრულებლობა გამოწვეულია იმით, რომ ცენტრსა და თვითმმართველობებს შორის არ არის უფლებამოსილებები მკაფიოდ გამოიჯანულებული, ადგილებზე შეინიშნება საკუთარი საბიუჯეტო შემოსავლების ქრონიკული უკმარისობა და რაც მთავარია უმრავლესი მუნიციპალიტეტები განიცდიან კვალიფიციური საჯარო მოხელეების დეფიციტს.**

კრიტიკას ვერ უძლებს საქართველოს კანონი „საბიუჯეტო კოდექსის შესახებ“, აღნიშნული კანონის 65-ე

მუხლში აღნიშნულია, რომ თითოეულ ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულს აქვს საკუთარი დამოუკიდებელი ბიუჯეტი, რომ ეს ბიუჯეტი დამოუკიდებელია როგორც სხვა თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისგან, ასევე სახელმწიფო ბიუჯეტისა და ავტონომიური რესპუბლიკების ბიუჯეტისგან. ზემოდაღნიშნული საკუთარი უფლებამოსილებების განსახორციელებლად ადგილობრივი თვითმმართველობებს ეძლევათ გათანაბრებითი ტრანსფერი. გათანაბრებითი ტრანსფერის გამოანგარიშების წესი განისაზღვრება ფინანსთა მინისტრის 2009 წლის 30 დეკემბრის №904 ბრძანებით (გათანაბრებითი ტრანსფერის გაანგარიშების ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე). საბიუჯეტო კოდექსის 74-ე მუხლში აღნიშნულია, რომ გათანაბრებითი ტრანსფერის გამოანგარიშებისას მხედველობაში მიიღება შესაბამისი მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის რაოდენობა, 6 წლამდე ბავშვების რაოდენობა, 6-დან 18 წლამდე მოზარდთა რაოდენობა, იმ მოსახლეობის რაოდენობა, რომლის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მაჩვენებელი (სარეიტინგო ქულა) ნაკლებია საქართველოს მთავრობის მიერ დადგენილ ზღვრულ ოდენობაზე, ასევე ადგილობრივი თვითმ-

თვითმმართველობები

მართველი ერთეულის ფართობი და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების სიგრძე, როგორც წლების განმავლობაში განხორციელებულმა დაკვირვებებმა აჩვენა თითქმის არცერთ თვითმმართველობას არ მიუღია გათანაბრებითი ტრანსფერის კუთხით თანხების ის ოდენობა, რაც მას საქართველოში მოქმედი „საბიუჯეტო კოდექსის“ (აღრე „თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის კანონით“) და საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2009 წლის 30 დეკემბრის №904 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქციით ეკუთვნოდა.

საჭიროა აღინიშნოს, რომ გათანაბრებითი ტრანსფერი ვერ უზრუნველყოფს თვითმმართველობების საკუთარი უფლებამოსილებების შესრულებას და ადგილობრივი თვითმმართველობების საბიუჯეტო დამოუკიდებლობას კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს. არასაკმარისი ადგილობრივი საბიუჯეტო შემოსავლები კი საერთო ჯამში თვითმმართველობების მუშაობაზე ნეგატიურად აისახება, გამომდინარე აქედან ველარ ხდება ადგილობრივი თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება და ადგილობრივი თვითმმართველობები ცენტრზე (თბილისი) დამოკიდებულნი ხდებიან.

ადგილობრივი თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის აუცილებელია ადგილობრივი ტერიტორიული და დარგთაშორისი განვითარების სრულყოფა, სახელმწიფო და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების ინტერესების გათვალისწინებით, რამდენადაც სწორედ ადგილობრივი თვითმმართველობების ეკონომიკურ განვითარებაზე დამოკიდებული ადგილებზე სოციალური პრობლემების სწორად გადაწყვეტა. სამწუხაროა, რომ მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად ადგილობრივი თვითმმართველობებს არ გააჩნიათ არანაირი ბერკეტი იმისა, რათა მათ დაადგინონ მათ სამოქმედო ტერიტორიაზე მოქმედი საწარმოების მიერ წარმოებული პროდუქციის რაოდენობა, ასევე შესაბამისი მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე განეული მომსახურების ოდენობა. ადგილებზე მოქმედი საწარმოების

მიერ გამოშვებული პროდუქციისა და მომსახურების შესახებ ინფორმაციის არარსებობა წარმოადგენს თავის მხრივ ძირითად შემაფერხებელ ფაქტორს ადგილობრივი ბიუჯეტების დაგეგმვის დროს. ადგილობრივი ბიუჯეტები იგეგმება სპონტანურად ადგილებზე ყოველნაირი საბიუჯეტო გადასახადების შესახებ ინფორმაციის არ-არსებობის პირობებში. აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ „**საბიუჯეტო კოდექსის**“ შესახებ საქართველოს კანონით ადგილობრივი თვითმმართველობების ერთადერთ შემოსავალს დღეს მოქმედი გადასახადებიდან წარმოადგენს მხოლოდ ქონების გადასახადი, ქონების გადასახადი თავის თავში მოიცავს, როგორც ფიზიკური და იურიდიული პირების ბალანსზე რიცხული ქონების გადასახადს, ასევე სასოფლო და არასასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე ქონების გადასახადს, სწორედ ქონების გადასახადიდან ამოსაღები თანხები წარმოადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობების საბიუჯეტო შემოსავლების დაახლოებით 20 %-ს. საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობების წარმომადგენლობითი ორგანოების (საკრებულოები) მიერ მიღებულმა ადგილობრივი ბიუჯეტების ანალიზმა გვიჩვენა, რომ ადგილობრივი ბიუჯეტების საშემოსავლო ნაწილის დამტკიცებისას თითქმის არ ხდება ქონების გადასახადის გეგმით გათვალისწინებულ ნაწილში იმის გამოფვრა, თუ რომელი საწარმოებიდან ელიან ადგილობრივი თვითმმართველობები ბიუჯეტში გათვალისწინებულ ქონების გადასახადს (მათ შორის მიწის გადასახადს), ეს კი ქონების გადასახადის დაგეგმვისას დიდ უზუსტობას იწვევს. სწორედ ეს არის გამომწვევი მიზეზი იმისა, რომ საქართველოს ზოგიერთ თვითმმართველობას ქონების გადასახადის კუთხით გეგმა აქვს შესრულებული 200 %-ით, ზოგს კი 40 %-ით, რაც ქონების გადასახადის არასწორად დაგეგმვით არის გამოწვეული. კიდევ უფრო რთულად დგას საქმე ერთ-ერთი ადგილობრივი მოსაკრებლის – **ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის მოსაკრებლის დაგეგმვის დროს**, აღნიშნული მოსაკრებლიდან ამოღებული თანხები 100 %-ით ირიცხება შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტებში.

აღნიშნული მოსაკრებლიდან მისაღებ თანხებს ადგილობრივი თვითმმართველობები გეგმავენ წინა წლებში ფაქტიურად მიღებული შემოსავლებიდან გამომდინარე, ამ შემთხვევაში ფაქტიურად არ ხდება იმ სახელმწიფო უწყებებთან (როგორცაა: საქართველოს ბუნებრივი რესურსებისა და ენერგეტიკის სამინისტრო, ასევე ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო) კონსულტაციების მიღება, იმასთან დაკავშირებით თუ რომელ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებზე გასცეს ზემოდაღნიშნულმა უწყებებმა შესაბამისი ლიცენზია ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის კუთხით მუნიციპალიტეტების მიხედვით. სწორედ ასეთი ურთიერთდამოკიდებულება იწვევს ბუნებრივი რესურსების მოსაკრებლების კუთხით ადგილობრივი ბიუჯეტების საშემოსავლო ნაწილის დაგეგმვის არაეფექტურობას.

მდგომარეობას ართულებს ისიც, რომ როგორც საქართველოს მუნიციპალიტეტების ადგილობრივი ბიუჯეტების ანალიზმა გვიჩვენა, **თითქმის უმრავლესი მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი ბიუჯეტში ძალიან მიზეზული თანხებია გათვალისწინებული ადგილობრივი საჯარო მოხელეთა კვალიფიკაციის ამაღლებისთვის, ბიუჯეტით გათვალისწინებული თანხები არა თუ კვალიფიკაციის ამაღლებას, არამედ ადგილობრივი საჯარო მოხელეთა გადამზადების ცენტრთან მისვლასაც კი ვერ უზრუნველყოფს. ჩგამომდინარე აქედან ადგილობრივი საჯარო მოხელეთა ცოდნის დონე ყოველწლიურად კლებულობს, რაც იწვევს პროფესიული კადრების მუნიციპალიტეტებიდან გადინებას და თვითმმართველობებს არაკონკურენტუნარიანს ხდის. გამომდინარე აქედან საჭიროა ცენტრალური ხელისუფლების მიერ ადგილობრივი თვითმმართველობებს უფრო მეტი დამოუკიდებლობა მიეცეთ აღნიშნული კუთხით.**

პრობლემაა ისიც, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობებს არ გააჩნიათ მონაცემები მათ სამოქმედო ტერიტორიაზე შემოსული და გასული ადგილობრივი თუ უცხოური ინვესტიციების მოძრაობის შესახებ, რადგანაც დღეს მოქმედი არანაირი კანონი თუ კანონქვემდებარე ნორმა-

ტიული აქტი შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებს არ ავალდებულებს შემოსული და გასული ინვენსტიციების შესახებ საქმის კურსში ჩააყენოს ადგილობრივი თვითმმართველობები.

ისმება კითხვა: რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ ადგილობრივ თვითმმართველობებს მიენიჭოს ისეთი უფლებამოსილება, რომელიც უზრუნველყოფენ მათი საბიუჯეტო დამოუკიდებლობის ზრდას და ცენტრზე (თბილისი) დამოკიდებულების ხარისხს მნიშვნელოვნად შეამცირებს? აღნიშნული საკითხი მეტად აქტუალურია, რადგანაც ძლიერი და დამოუკიდებელი ადგილობრივი ეკონომიკის გარეშე ფაქტურად წარმოუდგენელია ქვეყნის მთლიანი ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება.

საჭიროა გამოვყოთ რამოდენიმე ფორმა საქართველოს რეგიონალური ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე. ესენია;

- კლასიკური რეგიონალური ეკონომიკური სისტემა.
- მაკრო-რეგიონალური ეკონომიკური სისტემა.
- სუბ-რეგიონალური ეკონომიკური სისტემა.
- მიკრო-რეგიონალური ეკონომიკური სისტემა.

აღნიშნული ეკონომიკური სისტემები სხვადასხვა თავისებურებებით ხასიათდებიან, მთლიანობაში ისინი რეგიონალური ეკონომიკური მდგომარეობის შესწავლას უზრუნველყოფენ, აღნიშნული ეკონომიკური სისტემების განხილვით მივალთ იმ კონდიციამდე, რომ საქართველოს რეგიონალური ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად საჭიროა; ა) ადგილობრივი რესურსული ბაზის გაფართოება და უნარჩენო თანამედროვე ტექნოლოგიების და-

ნერგვა. ბ) ადგილობრივი ტერიტორიული ბიზნეს საქმიანობის დივერსიფიკაცია რათა მასზე მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისების შედეგად გამოწვეული მავნე ზემოქმედების მიუხედავად გაიზარდოს მათი მდგრადობა. გ) ადამიანური კაპიტალის წილის ზრდა რეგიონალურ მთლიან კაპიტალში. დ) ფინანსური და რეალური სექტორების თანაბარზომიერად განვითარების უზრუნველყოფა, რომელიც წარმოადგენს აუცილებელ ფაქტორს საფინანსო-საინვესტიციო მდგომარეობის გაუმჯობესების საქმეში.

ყოველივე ზემოდაღნიშნულიდან გამომდინარე აუცილებელია; ა) სახელმწიფოსა და კერძო ადგილობრივი ბიზნესის ურთიერთქმედების ეფექტურობის გაზრდა. ბ) ადგილობრივი ბუნებრივი და ადამიანური რესურსების გამოყენების ეფექტურობის ზრდა. ჩგ) ადგილობრივი თვითმმართველობების საინვესტიციო მიზიდველობის ზრდა. დ) ადგილობრივი თვითმმართველობების კონკურენტუნარიანობის ზრდა თანამედროვე ევროპული მოთხოვნების შესაბამისად. ე) ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის ზრდა ადგილობრივი მნიშვნელობის კანონების განხილვისა და მიღებისას. ვ) ადგილობრივი საბიუჯეტო შემოსავლების დივერსიფიკაციის მიზნით ადგილობრივი საჯარო მოხელეების კვალიფიკაციის ამაღლება და რაც მთავარი ადგილობრივი ადამიანური რესურსების ეფექტურად გამოყენება.

აქვე წარმოვადგენ იმ რეკომენდაციებს, რომლებიც სამომავლოდ უნდა გაითვალისწინონ ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა.

* ადგილობრივი ბიუჯეტის საშემოსავლო წაწილის დაგეგმვისას

აუცილებელია მაქსიმალურად იქნეს გათვალისწინებული „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ და საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2009 წლის 30 დეკემბრის №904 ბრძანებით გათვალისწინებული მოთხოვნები.

* ქონების გადასახადის დაგეგმვისას ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა მაქსიმალურად უნდა ითანამშრომლონ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან, რადგან სწორედ ფინანსთა სამინისტროში შემაჯავალ საქვეუწყებო დაწესებულებაში---შემოსავლების სამსახურში იყრის თავს საწარმოდან დაწესებულებებიდან მიღებული ინფორმაციები ქონების გადასახადით დასაბეგრი ბაზის შესახებ, სწორედ ეს საგადასახადო ბაზა არის აუცილებელი ადგილობრივი ბიუჯეტების საშემოსავლო წაწილით გათვალისწინებული ქონების გადასახადის დაგეგმვისას.

* პრეზიდენტის სამხარეო ადმინისტრაციებმა მაქსიმალურად უნდა აღმოუჩინონ ადგილობრივ თვითმმართველობებს დახმარება ქონების გადასახადის დაგეგმვისას სახელმწიფო სტრუქტურებთან ურთიერთობის დროს.

* ადგილობრივი ბიუჯეტების დამტკიცებამდე მაქსიმალურად უნდა იყოს გათვალისწინებული ადგილობრივი თვითმმართველობების შესახებ ევროპული ქარტიის მოთხოვნები, კერძოდ; ადგილობრივი ორგანოების ფინანსური წყაროები თანაბარზომიერი უნდა იყვნენ კონსტიტუციით და კანონით დადგენილ მათ უფლებამოვალეობებთან.

* აუცილებელია საჯარო ფინანსები ისე გადანაწილდეს ცენტრალურ და ადგილობრივ ხელისუფლებებს შორის, რომ ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა მაქსიმალურად შეძლონ საკუთარი უფლებამოსილებათა დამოუკიდებელი განხორციელება მათივე საკუთარი შემოსავლებით.

* აუცილებელია მნიშვნელოვნად დაიხვეწოს თვითმმართველი ერთეულებისთვის გადასაცემი ტრანსფერის ფორმულა, რათა თვითმმართველი ერთეულებისათ-

თვითმმართველობები

ვის განკუთვნილი ტრანსფერები იყოს სამართლიანი, გამჭვირვალე და არ დაჰკრავდეს პოლიტიკური ელფერი.

* ადგილობრივი ბიუჯეტების დამტკიცებამდე ბიუჯეტის პროექტი განხილულ უნდა იქნეს შესაბამისი მუნიციპალიტეტების მოსახლეობასთან, მათი აზრების გათვალისწინებით მოხდეს ბიუჯეტის პრიორიტეტების გამოკვეთა, რის შემდეგაც უკვე განხილული პროექტი გატანილ იქნეს თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობით (საკრებულო) ორგანოში დასამტკიცებლად.

* ადგილობრივი ბიუჯეტების დამტკიცებამდე აუცილებელია ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა მაქსიმალურად ითანამშრომლონ სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახურებთან, რადგანაც ხშირ შემთხვევაში მათ არ აქვთ ობიექტური ინფორმაცია თვითმმართველობის ტერიტორიაზე მოქმედი საწარმო-დანესებულებების შესახებ – თუ საჭირო გახდა ადგილობრივ თვითმმართველობებში უნდა შეიქმნას ადგილობრივი სტატისტიკის სამსახურები, რომლებიც დაკავდებიან შესაბამისი მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე მოქმედი საწარმო-დანესებულებებიდან საჭირო ინფორმაციების მოძიებით და შექმნიან შესაბამის სტატისტიკურ ბაზას, სწორედ ეს სტატისტიკური ბაზა უნდა დაედოს საფუძვლად ადგილობრივი ბიუჯეტის მიღებას. საქართველოში კი ამჟამად ადგილობრივ თვითმმართველობების წარმომადგენლობით ორგანოებსა და სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახურებს შორის არ არის იმ დონის ჰარმონიული დამოკიდებულება (ხშირ შემთხვევაში საკანონმდებლო ვაკუუმის გამო), რომელიც მნიშვნელოვნად შეუწყობდა ხელს ადგილობრივ თვითმმართველობებს მათ სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებული საწარმო-დანესებულებებზე სტატისტიკური ინფორმაციის მოზიდვაში. შექმნილი მდგომარეობა კი მნიშვნელოვნად აფერხებს ადგილობრივი ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილის დაგეგმვას. შესაბამისი ინფორმაციების არარსებობის გამო ვეღარ ხერხდება ერთიანი რეგიონული პროდუქტის (ერპ) ოდენობის დადგენაც, ხოლო

სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ოფიციალურ ვებ-საიტზე გამოქვეყნებული ინფორმაცია ხშირ შემთხვევაში არ შეესაბამება სინამდვილეს და ადგილობრივ თვითმმართველობებს საიმედო ინფორმაციას ვერ აწვდის.

ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ზემოდაღნიშნულ საჭიროებოტო საკითხებთან დაკავშირებით განხორციელდება შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილება, როგორც ადგილობრივ, ასევე ცენტრალურ დონეზე, მიღებულმა ცვლილებებმა კი უნდა უზრუნველყოს ადგილობრივი თვითმმართველობების დაახლოება ევროპულ თვითმმართველობებთან.

ყოველივე ზემოდაღნიშნულიდან გამომდინარე ცენტრალური ხელისუფლების მიერ მიღებულ უნდა იქნეს სწორედ ისეთი კანონები, რომლებიც მაქსიმალურად უზრუნველყოფენ ცენტრსა და რეგიონებს შორის უფლებამოსილებათა კომპეტენციის მკაცრად გამიჯვნას, რაც საერთო ჯამში ადგილობრივი თვითმმართვე-

ლობების ეკონომიკურ განვითარებას შეუწყობს ხელს.

იმედისმომცემია ახლახან მთავრობის მიერ გაცხადებული კურსი თვითმმართველობებში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ, იგეგმება თვითმმართველობების და სამხარეო ადმინისტრაციების ძირეული რეფორმები, მჯერა რომ თვითმმართველობებში გასატარებელი რეფორმების შესახებ შესაბამისი კონცეფციები იქცევა სახალხო განხილვის საგნად, რაც ამ დარგის სპეციალისტებს მოგვცემს იმის საშუალებას, რომ ჩვენი ხედვები გავაცნოთ მთავრობას, რის შემდეგაც მიღებული იქნება სწორედ ისეთი კანონი, რომელიც მართლაც უზრუნველყოფს თვითმმართველობების ძირეულ ინსტიტუციონალურ ცვლილებებს.

ბორის ჭიჭინაძე,
აკაკი წერეთლის სახელობის
ქუთაისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

გამოყენებული ლიტერატურა

1. კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“
2. კანონი „საბიუჯეტო კოდექსის შესახებ“
3. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი.
4. ლავთაძე გ. ჩიხლაძე ნ. სატრანსფერო პოლიტიკა და რეგიონების ფინანსური მხარდაჭერის აქტუალური საკითხები საქართველოში (იმერეთის მხარის მაგალითზე). საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია. ქუთაისი, 1-2 მაისი, 2010 წელი. (თემა; რეგიონალიზაცია, თანამედროვე რეგიონული ეკონომიკური და სოციალური პროცესები)
5. ჭიჭინაძე ბ. თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტის ფინანსური დამოუკიდებლობის საკითხისათვის. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია. ქუთაისი, 1-2 მაისი, 2010 წელი. (თემა; რეგიონალიზაცია, თანამედროვე რეგიონული ეკონომიკური და სოციალური პროცესები).
6. ჭიჭინაძე ბ. თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის ფინანსური დამოუკიდებლობის პრობლემები. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია, ქუთაისი, 16-17 მაისი, 2009 წელი. (თემა; გლობალიზაცია, მსოფლიო კრიზისი და სამხრეთ კავკასია)
7. ჭიჭინაძე ბ. საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობების ფინანსური მხარდაჭერის აქტუალური საკითხები; სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია, ქუთაისი, 5-6 ნოემბერი, 2011 წელი. (თემა; ეკონომიკის და ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების ტენდენციები) მიძღვნილი ქუთაისის უნივერსიტეტის 20 წლისთავისადმი.
8. დორინა ე. რეგიონალური განვითარების რეგულირების მეთოდოლოგიური საფუძვლები. (რუსულ ენაზე) საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია. ქუთაისი, 1-2 მაისი, 2010 წელი. (თემა; რეგიონალიზაცია, თანამედროვე რეგიონული ეკონომიკური და სოციალური პროცესები).
9. პროხოროვა ვ. ფროლოვა პ. რუბინ გ. სახელმწიფო და მუნიციპალური მმართველობა (რუსულ ენაზე). კრასნოდარი; კუბსტუ. 2006 წ.

აშშ-ს საბარეო ვალი ილუსტრაციები

100 დოლარი – გაყალბების ყველაზე საყვარელი ობიექტია დედამიწაზე. ძირითადად ეს ბანკნოტა ამოძრავებს მსოფლიო ეკონომიკას.

10 000 დოლარი – საკმარისია დაუვინყარი შვებულებისთვის ან ნორმალური ავტომობილის შესაძენად. მაგრამ მისი მოპოვებისთვის დედამიწის საშუალო-სტატისტიკურმა მცხოვრებმა მთელი წელი უნდა იმუშაოს.

1 მილიონი დოლარი – არც ისე დიდი მოცულობისაა როგორც ბევრს წარმოუდგენია. სტანდარტული ზომის კეისში თავისუფლად თავსდება. მაგრამ მის მოსაპოვებლად დედამიწის “საშუალო” მკვიდრმა 92 წელი უნდა იმუშაოს.

100 მილიონი დოლარი – უკვე სოლიდური მოცულობისაა, მაგრამ იგი მაინც თავსდება სტანდარტულ პალეტებზე. ამ თანხით იგივე საშუალო ადამიანის ნებისმიერ რეალურ ოცნების შესრულება შეიძლება ალბათ.

1 მილიარდ დოლარი – საკმაოდ ბევრია ფიზიკურადაც – მას დიდი მოცულობის საცავი სჭირდება. ამდენი ფულის გატაცებას ერთი ჩვეულებრივი ბანდა ნამდვილად ვერ მოახერხებს.

1 ტრილიონი დოლარი – შთამბეჭდავია, მაგრამ ასეთი გრანდიოზულობის შეგრძნება მაშინვე ფერმკრთალდება, როდესაც გაიხსენებ, რომ აშშ-ს სახელმწიფო ბიუჯეტის მხოლოდ დეფიციტი შეადგენს 1,7 ტრილიონ დოლარს.

არადა, ამ ფულის ხარჯვა ქრისტეშობიდან რომ დაგეწყო და ყოველ დღე ერთი მილიონი დოლარი გაგეფლანგა – მაინც ვერ დახარჯავდი დღემდე.

15 ტრილიონი დოლარი – ეს უკვე აშშ-ს სახელმწიფო ვალის “დამრგვალებული” მოცულობაა.

როგორც ჩანს, თავისუფლების ქანდაკებას სულაც არ ადარდებს, რომ მისი ქვეყნის ვალი მთელი მსოფლიოს ეკპ-ის 20%-ს უტოლდება.

114.5 ტრილიონი დოლარი – ეს არის აშშ-ს ყველა იმ ვალდებულებათა მოცულობა, რომლებსაც არავითარი უზრუნველყოფა არ გააჩნია.

ამ თანხის შემადგენელი 100-დოლარიანი კუპიურებით უფრო დიდი კოშკის აგება შეიძლება, ვიდრე ტერორისტების მიერ განადგურებული ტყუპები იყვნენ.

მაგრამ თუ იგივე კუპიურებს სათითაოდ დავაწყობთ ერთმანეთზე – მაშინ აი ასეთი მოცულობის “ობელისკს” მივიღებთ.

